

आदिवासी विकास विभागाच्या
नामांकित निवासी शाळा योजनेंतर्गत
निवड करण्यात आलेल्या नामांकित
निवासी शाळा सुरक्षितपणे सुरु
करण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना.

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन परिपत्रक, क्र.नानिशा-२०२०/प्र.क्र.८१/का.१२

मादम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : ११ जानेवारी, २०२१.

वाचा :-

१. शालेश शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन परिपत्रक, क्र. संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.८६/एसडी-६,
दि.१५.०६.२०२०.
२. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय, क्र.अशाआ-२०२०/प्र.क्र.७९/का-११,
दि.०९.१०.२०२०.
३. शालेश शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन परिपत्रक, क्र. संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.८६/एसडी-६,
दि.२९.१०.२०२०.
४. शालेश शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन परिपत्रक, क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.८६/एसडी-६,
दि.१०.११.२०२०.
५. आदिवासी विकास विभाग, शासन परिपत्रक, क्र.शाआशा-२०२०/प्र.क्र.१२२/का.१३,
दि.२०.११.२०२०.

पार्श्वभूमी :-

शालेय शिक्षण विभागाच्या संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयान्वये राज्यातील इयत्ता ९ वी ते इयत्ता १२ वी चे वर्ग दि.२३.११.२०२० पासून सुरु करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे. त्याच धर्तीवर विभागाच्या संदर्भ क्र.२ येथील शासन निर्णयान्वये शासकीय आश्रमशाळा, अनुदानित आश्रमशाळा व एकलव्य निवासी शाळांतील विद्यार्थ्यांचे इयत्ता ९ वी ते इयत्ता १२ वी चे वर्ग दिनांक ०१.१२.२०२० पासून सुरु करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

तथापि, शालेय शिक्षण विभागाच्या दि.१०.११.२०२० रोजी निर्गमित केलेल्या सूचनांच्या आधारे नामांकित निवासी शाळा सुरु कराव्यात किंवा कसे याबाबत विभागाच्या क्षेत्रीय कार्यालयांमध्ये संभ्रमावस्था निर्माण झाली आहे. तसेच नामांकित शाळांमार्फतही अशा प्रकारची विचारणा होत आहे. त्यामुळे नामांकित शाळा, योजनेतर विद्यार्थ्यांकरिता सुरु करण्यात आल्या असल्या तरी आदिवासी विकास विभागाकडून स्वयंस्पष्ट सूचना नसल्याने नामांकित निवासी शाळा योजनेंतर्गत प्रवेशित अनुसूचित जमातीचे विद्यार्थी व पालक संभ्रमावस्थेत आहेत. सबब, यासंदर्भात स्वयंस्पष्ट सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

परिपत्रक:-

आदिवासी विकास विभागाच्या अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना इंग्रजी माध्यमाचे शिक्षण मिळावे यासाठी, खाजगी इंग्रजी माध्यमाच्या नामांकित निवासी शाळा निश्चित केलेल्या आहेत. सदर योजनेतर्गत या निवासी शाळांमध्ये अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना प्रवेशित केलेले आहे. या नामांकित निवासी शाळा योजनेतर्गत निवड करण्यात आलेल्या शाळांतील इयत्ता ९ वी ते इयत्ता १२ वी चे वर्ग, संबंधित संस्थेने, शालेय शिक्षण विभागाच्या संदर्भ क्र.४ येथील शासन निर्णयातील सूचनांचे पालन करून व स्थानिक पातळीवरील निर्णयानुसार सुरु करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. निवासी नामांकित शाळा सुरु करण्यापूर्वी व सुरु झाल्यानंतर आरोग्य, स्वच्छता व इतर सुरक्षाविषयक उपाययोजनांबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना सोबत जोडलेल्या **परिशिष्ट-अ** व **परिशिष्ट-ब** मध्ये देण्यात आल्या आहेत.

२. कोविड-१९ बाबत केंद्र व राज्य शासनाच्या सूचनांचे पालन करण्यात यावे. विद्यार्थ्यांच्या उपस्थितीबाबत पालकांकडून आवश्यक ती लेखी संमती घेण्यात यावी.

३. शालेय शिक्षण व क्रिडा विभागाच्या संदर्भाधीन दि.१५.०६.२०२०, दि.२९.१०.२०२० व दि.१०.११.२०२० रोजीच्या परिपत्रकातील सूचनांचे पालन करण्यात यावे.

४. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२१०११११६३३५०६८२४ असा आहे. सदर परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(भा.र.गावित)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव.
- ३) मा. उप मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव.
- ४) मा. अध्यक्ष व मा. उपाध्यक्ष, विधान परिषद, विधान भवन, मुंबई.
- ५) मा. सभापती व मा. उपसभापती, विधान सभा, विधान भवन, मुंबई.
- ६) मा. मंत्री, आदिवासी विकास विभाग, यांचे खाजगी सचिव.
- ७) मा. राज्यमंत्री, आदिवासी विकास विभाग, यांचे खाजगी सचिव.
- ८) सचिव, आदिवासी विकास विभाग, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) आयुक्त, आदिवासी विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
- १०) सर्व सह सचिव/उप सचिव, सर्व कार्यासने, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे, नाशिक, अमरावती व नागपूर.
- १२) सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
- १३) सर्व नामांकित निवासी शाळांचे प्राचार्य/मुख्याध्यापक (संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांच्यामार्फत)
- १४) निवड नस्ती (का-१२), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

शासन परिपत्रक, क्रमांक नानिशा-२०२०/प्र.क्र.८१/का.१२ ; दि. ११ जानेवारी, २०२१ सोबतचे

परिशिष्ट-अ

नामांकित निवासी शाळा सुरु करण्यापूर्वी आरोग्य, स्वच्छता व इतर सुरक्षाविषयक उपाययोजनांबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना

१) शाळेत/वसतिगृहात स्वच्छता व निर्जंतुकीकरण विषयक सुविधा सुनिश्चित करणे:-

- शाळेत/वसतिगृहात हात धुण्यासाठी सुविधा उपलब्ध करून देणे.
- Thermometer, Thermal Scanner/Gun, Pulse-Ox meter, जंतूनाशक, साबण, पाणी इत्यादी आवश्यक वस्तुंची उपलब्धता तसेच शाळेची/वसतिगृहाची स्वच्छता व निर्जंतुकीकरण स्थानिक प्रशासनाने (ग्रामीण व शहरी) सुनिश्चित करावी. वापरण्यात येणारे thermometer हे calibrated contactless infrared digital thermometer असावे.
- शाळेत/वसतिगृहात वाहतुक सुविधांचे निर्जंतुकीकरण सुनिश्चित करावे.
- एखाद्या शाळेत/वसतिगृहात क्वारंटाईन सेंटर असल्यास स्थानिक प्रशासनाने ते इतर ठिकाणी स्थानापन्न करावे. स्थानिक प्रशासनाने अशा शाळेचे शाळेत/वसतिगृहाचे हस्तांतरण शाळा/वसतिगृह व्यवस्थापनाकडे करण्यापूर्वी त्याचे पूर्णतः निर्जंतुकीकरण करावे.
- क्वारंटाईन सेंटर इतर ठिकाणी नेणे शक्य नसल्यास शाळा खुल्या परिसरात किंवा इतर ठिकाणी भरवावी.

२) शिक्षकांची कोविड-१९ बाबतची चाचणी:-

- शाळेतील सर्व शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांनी तसेच शासकीय वसतिगृहातील सर्व कर्मचाऱ्यांनी कोविड-१९ साठीची RTPCR चाचणी करणे बंधनकारक असेल. शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांनी तसेच वसतिगृह कर्मचाऱ्यांनी सदर चाचणीचे प्रयोगशाळेने दिलेले प्रमाणपत्र शाळा व्यवस्थापनास सादर करावे. सदर प्रमाणपत्राची शाळा व्यवस्थापनाने पडताळणी करावी.
- ज्या शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांचे तसेच वसतिगृह कर्मचाऱ्यांचे चाचणी अहवाल positive असतील त्यांनी डॉक्टरांनी प्रमाणित केल्यानंतरच शाळेत/वसतिगृहात उपस्थित राहावे.
- ज्या शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांचे व वसतिगृह कर्मचाऱ्यांचे चाचणी अहवाल negative आहेत, त्यांनी शाळेत उपस्थित राहतांना कोविड-१९ संदर्भातील सर्व मार्गदर्शक सूचनांचे पालन करणे आवश्यक राहिल. तसेच कोविड-१९ बाबतची लक्षणे आढळल्यास त्यांनी त्वरीत चाचणी करावी.

३) कार्यगट गठीत करणे:- सर्व भागधारकांचे त्यांच्या विशिष्ट जबाबदाऱ्यांसहित विविध कार्यगट गठित करावे. जसे आपत्कालीन गट, स्वच्छता पर्यवेक्षण गट, इत्यादी. शिक्षक, विद्यार्थी व इतर भागधारक या गटांचे सभासद म्हणून सहकार्याने काम करतील.

४) बैठक व्यवस्था :-

- वर्गखोली तसेच स्टाफ रुम मधील बैठक व्यवस्था शारीरिक अंतर (Physical Distancing) च्या नियमांनुसार असावी.
- वर्गामध्ये एका बाकावर एक विद्यार्थी याप्रमाणे नावानिशी बैठक व्यवस्था असावी.

५) वसतिगृहातील निवास व्यवस्था :-

- वसतिगृहातील खोली तसेच गृहपाल कार्यालय मधील बैठक व्यवस्था शारीरिक अंतर (Physical Distancing) च्या नियमांनुसार असावी.
- वसतिगृहामध्ये एका खोलीत कमाल दोन विद्यार्थ्यांची निवास व्यवस्था करावी.

६) शारीरिक अंतर (Physical distancing) च्या नियमांच्या अंमलबजावणीकरिता विविध चिन्हे व खुणा प्रदर्शित करणे :-

- शाळेत/वसतिगृहात दर्शनी भागावर Physical distancing, मास्कचा वापर इत्यादी संदर्भात मार्गदर्शक सूचना असणारे posters/stickers प्रदर्शित करावे.
- थुंकण्यावरील बंदीची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करावी.
- शाळेच्या अंतर्गत व बाह्य परिसरामध्ये रांगेत उभे राहण्याकरिता किमान सहा फूट इतके शारीरिक अंतर (Physical distance) राखले जाईल याकरिता विशिष्ट चिन्हे जसे चौकोन, वर्तुळ इत्यादींचा वापर गर्दी होणारी ठिकाणे जसे पाणी पिण्याच्या सुविधा, हात धुण्याच्या सुविधा, स्वच्छतागृहे इत्यादी ठिकाणी करण्यात यावा.
- शारीरिक अंतर (Physical distance) राखण्यासाठी येण्या व जाण्याचे वेगवेगळे मार्ग निश्चित करणाऱ्या बाणांच्या खुणा दर्शविण्यात याव्यात.

७) शाळेतील/ वसतिगृहातील कार्यक्रम आयोजनावरील निर्बंध :- परिपाठ, स्नेह संमेलन, क्रीडा व इतर तत्सम कार्यक्रम ज्यामुळे अधिक गर्दी होऊ शकते, अशा कार्यक्रमांच्या आयोजनावर कडक निर्बंध असेल. शिक्षक-पालक बैठका ऑनलाईन घ्याव्यात.

८) पालकांची संमती:-

- विद्यार्थ्यांनी शाळेत/वसतिगृहात उपस्थित राहण्यापूर्वी त्यांच्या पालकांची लेखी संमती आवश्यक असेल. शाळा व्यवस्थापनाने पालकांशी वरील विषयी चर्चा करावी.
- आजारी असलेल्या मुलांना पालकांनी शाळेत/वसतिगृहात पाठवू नये.
- विद्यार्थ्यांना त्यांच्या पालकांच्या संमतीने घरी राहुन देखील अभ्यास करता येईल. अशा विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक प्रगतीच्या मुल्यांकनाकरिता विशिष्ट योजना आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक यांनी तयार करावी.

९) विद्यार्थी, पालक, शिक्षक, अधिकांक/अधिका, गृहपाल व समाजातील सदस्य यांना कोविड-१९ च्या संदर्भातील आव्हाने व त्याबाबतची त्यांची भूमिका याबाबत जागरूक करणे:-

- शाळा/वसतिगृहे सुरु करण्यापूर्वीच विद्यार्थी, पालक, शिक्षक, गृहपाल व समाजातील सदस्य यांच्यात जागरुकता निर्माण करण्याकरिता शाळा व्यवस्थापन समितीने पत्रके, पत्रे व सार्वजनिक घोषणांच्या माध्यमांचा वापर करुन पुढील मुद्द्यांबाबत कार्यवाही करावी:-
 - i. वैयक्तिक स्वच्छता व नेहमी वापरण्यात येणारे पृष्ठभागांचे निर्जंतुकीकरण इत्यादीबाबत काय करावे किंवा काय करू नये, याबाबतच्या सूचना.
 - ii. शारीरिक अंतर पालनाचे (Physical distancing) चे महत्त्व.
 - iii. कोविड-१९ च्या प्रतिबंधासाठी आवश्यक स्वच्छताविषयक सवयी.
 - iv. कोविड-१९ बाबतच्या गैरसमजूती.
 - v. कोविड-१९ ची लक्षणे आढळल्यास शाळेत जाणे टाळणे.
- केंद्रीय आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय यांच्या सूचनांनुसार, सर्वच कर्मचारी जे (कोविड-१९च्या अनुषंगाने) अधिक उच्च धोक्याच्या पातळीमध्ये आहेत, जसे वयोवृद्ध कर्मचारी, दिव्यांग कर्मचारी, गरोदर महिला कर्मचारी व जे कर्मचारी औषध-उपचार घेत आहेत, त्यांनी अधिक काळजी घ्यावी. त्यांनी शक्यतो विद्यार्थ्यांच्या प्रत्यक्ष संपर्कात येऊ नये.

१०) शाळेतील/वसतिगृहातील उपस्थिती व वैद्यकीय रजा याबाबतच्या धोरणांमध्ये सुधारणा करणे:-

- विद्यार्थ्यांची शाळेतील उपस्थिती बंधनकारक नसून पूर्णतः पालकांच्या संमती वर अवलंबून असेल.
- पूर्ण उपस्थितीबाबतची पारितोषिके बंद करण्यात यावीत.
- शाळेतील/वसतिगृहातील कर्मचाऱ्यांना त्यांना नेमून दिलेल्या कामाव्यतिरिक्त आणिबाणीच्या प्रसंगी इतर कर्मचाऱ्यांची कामे करण्यासाठी प्रशिक्षित करावे.

११) माहितीचे एकत्रिकरण :-

- विद्यार्थी, पालक व शिक्षक पुढील माहिती स्वयंघोषित करुन घ्यावी:-

त्यांची आरोग्याची स्थिती, आरोग्य सेतू ॲप वरील तपासणी अहवाल, तसेच अलीकडील आंतरराष्ट्रीय व आंतरराज्य प्रवासाची माहिती.
- स्थानिक प्रशासनाकडून राज्य व जिल्हा helpline तसेच जवळील कोविड सेंटर बदलची माहिती.

शासन परिपत्रक, क्रमांक नानिशा-२०२०/प्र.क्र.८१/का.१२ ; दि.११ जानेवारी, २०२१ सोबतचे

परिशिष्ट-ब

नामांकित निवासी शाळा सुरु झाल्यानंतर आरोग्य, स्वच्छता व इतर सुरक्षाविषयक उपायोजनाबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना:-

१) शाळेत/वसतिगृहात व शाळेच्या/वसतिगृहाच्या परिसरात स्वच्छता व आरोग्यदायी परिस्थिती सतत राखणे:-

- शाळेचा/वसतिगृहाचा परीसर दररोज नियमितपणे स्वच्छ केला जावा.
- शाळेतील वर्गखोल्या/वसतिगृहातील खोल्या व वर्गखोल्यांच्या/वसतिगृहातील खोल्यांच्या बाहेरील नेहमी स्पर्श होणारा पृष्ठभाग जसे लॅचेस, अध्ययन-अध्यापन साहित्य, डेस्क, टेबल, खुर्च्या इ.वारंवार स्वच्छता व निर्जंतुकीकरण करण्यात यावे.
- शाळेतील/वसतिगृहातील व शाळेच्या/वसतिगृहाच्या परीसरातील सर्व कचरा नियमितपणे विल्हेवाट लावण्यात यावी.
- हात धुण्याच्या सर्व ठिकाणी साबण, हॅन्डवॉश व स्वच्छ पाण्याची व्यवस्था करण्यात यावी. शक्य झाल्यास अल्कोहोल मिश्रित हॅन्ड सॅनिटायझर सर्व महत्वाच्या ठिकाणी ठेवण्यात यावा.
- शाळेतील/वसतिगृहातील स्वच्छतागृहाचे वारंवार निर्जंतुकीकरण करण्यात यावे.
- सुरक्षित व स्वच्छ पिण्याचे पाणी विद्यार्थ्यांना उपलब्ध होईल, याची दक्षता घेण्यात यावी. विद्यार्थ्यांनी सोबत वॉटर बॉटल आणण्यासाठी त्यांना प्रोत्साहित करावे.
- शाळा सुरु होण्यापूर्वी व शाळा सुटल्यानंतर शाळा व वर्ग खोल्यांचे नियमितपणे निर्जंतुकीकरण करण्यात यावे.
- वरील सर्व स्वच्छतेमध्ये विद्यार्थ्यांना सहभागी करून घेऊ नये.

२) शाळेत/वसतिगृहात विद्यार्थ्यांना सुरक्षित ठेवणे :-

- सर्व विद्यार्थी, शिक्षक व कर्मचारी वर्ग यांनी शाळेत येताना व शाळेत असेपर्यंत तसेच, शाळेत/वसतिगृहात कोणतीही कृती करताना मास्कचा वापर करावा. तसेच, विद्यार्थी मास्कची अदलाबदल करणार नाहीत याची दक्षता घ्यावी.
- विद्यार्थी, शिक्षक व कर्मचारी वर्गाची तसेच वसतिगृहातील विद्यार्थी व कर्मचाऱ्यांची दररोज साधी आरोग्य चाचणी जसे Thermal Screening घेण्यात यावी.
- विद्यार्थी, शिक्षक व शाळेतील/वसतिगृहातील कर्मचाऱ्यांव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही व्यक्तिला शाळेच्या/वसतिगृहाच्या आवारात व शाळेच्या/वसतिगृहाच्या प्रवेशद्वारावर प्रवेश देऊ नये.
- काही विद्यार्थी सूचनांचे पालन करत नसल्यास ते त्यांच्या पालकांच्या निदर्शनांस आणावे.

३) कर्मचारी व विद्यार्थी यांचा सुरक्षीत प्रवेश व गमन (Entry and Exit) :-

- विद्यार्थ्यांनी शाळेने/वसतिगृहाने निश्चित केल्याप्रमाणे शाळेत/वसतिगृहात उपस्थित रहावे. शाळेत/वसतिगृहात वावरताना त्यांनी किमान ६ फुट अंतराचे पालन करावे.
- विद्यार्थी व कर्मचारी वर्गांचे आगमन व गमन (Entry and Exit) यांचे वेळापत्रक अशा प्रकारे निश्चित करावे, ज्यामुळे शाळेत/वसतिगृहात होणारी गर्दी टाळली जाईल.
- विविध इयत्तांचे वर्ग सुरु होण्याच्या व संपण्याच्या वेळामध्ये किमान १० मिनिटांचे अंतर असावे.
- शाळेच्या/वसतिगृहाच्या परिसरात चार पेक्षा जास्त विद्यार्थी एकत्र जमणार नाहीत, ही मुख्याध्यापकांची/गृहपालांची जबाबदारी असेल.
- शाळेस/वसतिगृहास एकापेक्षा अधिक प्रवेशद्वार असल्यास शाळेत/वसतिगृहात येताना व जातांना सर्व प्रवेशद्वारांचा वापर करावा.
- शाळेच्या/वसतिगृहाच्या प्रमुखांनी आजारी असल्याच्या कारणामुळे कर्मचाऱ्यास रजेवर राहण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- कुटुंबातील एखादा सदस्य किंवा घराजवळील एखादी व्यक्ती ताप / खोकला यांनी आजारी असल्यास आपल्या मुलांना शाळेत/वसतिगृहात न पाठविण्याबाबत पालकांना अवगत करावे.

४) वर्गखोल्या व इतर ठिकाणी सुरक्षिततेच्या मानकांची खात्री करावी :-

- शाळेत प्रात्यक्षिक कार्ये (Practical) घेताना विद्यार्थ्यांचे लहान लहान गट करून घेण्यात यावेत म्हणजे शारीरिक अंतराचे (Physical Distancing) पालन करणे सुलभ होईल.
- विद्यार्थ्यांनी कोणतेही साहित्य जसे पुस्तके, वही, पेन, पेन्सिल, वॉटर बॉटल, जेवणाची भांडी, अंथरुण-पाघरून, कपडे, टॉवेल, साबण, इत्यादींची अदलाबदल करू नये.
- ज्या विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन शिक्षणाचा पर्याय स्वीकारला असेल त्यांच्यासाठी ऑनलाईन गृहपाठाची व्यवस्था करावी.
- शक्य असल्यास वर्ग खुल्या परिसरात घ्यावेत. शक्य नसल्यास वर्गखोल्यांची दारे व खिडक्या उघड्या ठेवण्यात याव्यात. कोणत्याही परिस्थितीत बंद खोल्यांमध्ये वर्ग भरवण्यात येऊ नये.
- उद्वाहन (lift) व व्हरांड्यांतील उपस्थित व्यक्तीच्या संख्येवर निर्बंध आणावेत.
- स्वच्छतागृहामध्ये अधिक गर्दी होऊ नये, याची दक्षता घ्यावी.
- विद्यार्थ्यांनी प्रत्येक कृती केल्यानंतर हात स्वच्छ धुवावेत.

५) अभ्यासवर्गाची व्यवस्था:-

- शाळा व्यवस्थापनाने शाळेतील गर्दी टाळण्यासाठी एक दिवसआड विद्यार्थ्यांना शाळेत बोलवावे (५० टक्के विद्यार्थी एका दिवशी व उर्वरित ५० टक्के विद्यार्थी दुसऱ्या दिवशी). अशाप्रकारे एकाच दिवशी ५० टक्के विद्यार्थी अनलॉक वर्गात व उर्वरित ५० टक्के विद्यार्थी प्रत्यक्ष वर्गात उपस्थित राहून शिक्षण घेतील.
- इयत्ता निहाय अनलॉक वर्गाचे वेळापत्रक, शिक्षकांची जबाबदारी निश्चिती याची जबाबदारी संबंधित शाळेच्या मुख्याध्यापकांची असेल. शक्यतो मुख्य विषय (Core Subjects) जसे गणित, विज्ञान व इंग्रजी शाळेत शिकवावेत व उर्वरित विषय शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या सूचनांप्रमाणे अनलॉक लर्निंग पद्धतीने शिकवावेत.
- प्रत्यक्ष वर्गाचा कालावधी ३ ते ४ तासांपेक्षा अधिक असू नये. प्रत्यक्ष वर्गाकरिता जेवणाची सुट्टी नसेल.

६) कोविड-१९ संशयित आढळल्यास करावयाची कार्यवाही :-

- शिक्षक, कर्मचारी वर्ग किंवा विद्यार्थी संशयित आढळल्यास त्यास एका खोलीत इतरांपासून वेगळे ठेवावे.
- तात्काळ रुग्णालय किंवा जिल्हा व राज्य संपर्क क्रमांकास (Helpline) कळवावे. त्यानंतर सर्व परिसराचे व त्या जागेचे निर्जंतुकीकरण करावे. राज्य व जिल्हा helpline क्रमांक तसेच जवळील कोविड सेंटर बदलची माहिती मुख्याध्यापक, शिक्षक व प्रत्येक गृहपालांच्या मोबाईलमध्ये असावी.

७) मानसिक व सामाजिक कल्याण :-

- चिंता आणि निराशा यासारख्या मानसिक आरोग्याच्या समस्या नोंदविणाऱ्या किंवा सांगणाऱ्या विद्यार्थी आणि शिक्षकांसाठी, गृहपालांसाठी नियमित समुपदेशन केले जाईल, याची सुनिश्चिती करावी.
- शिक्षकांनी, शालेय समुपदेशकांनी, शालेय आरोग्य कर्मचाऱ्यांनी व गृहपालांनी विद्यार्थ्यांचे व आपले मानसिक स्थिरता निश्चित करण्यासाठी एकत्रितपणे कार्य करावे.

उपरोक्त सूचनांव्यतिरिक्त स्थानिक परिस्थितीनुसार शाळांनी आवश्यक मार्गदर्शक सूचना निश्चित कराव्यात.
